

Benito Pérez Galdós

Marianela

Roman

Uit het Spaans vertaald door Adri Boon

Nawoord door Manuel Vázquez Montalbán

2012

Menken Kasander & Wigman Uitgevers

Leiden

www.mkw-uitgevers.nl

Introductie

Marianela, een arm en lelijk meisje uit de Noord Spaanse mijnstreek, kan nergens voor deugen. Alleen de knappe Pablo, de blindgeboren zoon van een hereboer, geeft haar leven een doel. Nela is op de wereld om Pablo's geleidster te zijn, en haar ogen hebben slechts nut als ze de jongen tot gids dienen en hem over de schoonheden van de aarde kunnen vertellen. De vooruitgang treedt binnen in het mijndorp, als oogarts Golfín een poging waagt om Pablo het licht in de ogen te geven.

Galdós toont zijn meesterschap in de wijze waarop hij de grote tegenstellingen behandelt: fysieke en geestelijke schoonheid, industrie en platteland, heden en gisteren, cultuur en natuur. Het verhaal van de blinde jongen en zijn trouwe geleidster behoort tot de mooiste die Galdós heeft geschreven, en zal ook de lezer van vandaag boeien en ontroeren.

Een van de grootste Spaanse schrijvers van de negentiende eeuw was Benito Pérez Galdós (1843 - 1920), auteur van een indrukwekkend oeuvre van historische en contemporaine romans, toneelstukken en artikelen. Wij hebben een aantal van de belangrijkste romans van Pérez Galdós uit de periode rond 1880 in Nederlandse vertaling uitgebracht, zie deze pagina: [Benito Pérez Galdós](#)

Marianela

I Verdwaald

De zon ging onder. Na de korte schemering viel de avond, kalm en donker; in de duisternis stierven de laatste geluiden van de slaperige aarde geleidelijk aan weg, en de reiziger vervolgde zijn weg, zijn pas versnellend naarmate de avond vorderde. Hij volgde een smal pad, zo'n pad dat in het gras is ingesleten doordat mens en dier er al eeuwen over lopen, en hij besteeg onvermoebaar een heuvel op de hellingen waarvan schilderachtige groepjes morellenbomen, beuken en eiken stonden. (Het is duidelijk dat we in het noorden van Spanje zijn.)

Hij was een man van middelbare leeftijd, met een stevig postuur en een flinke lengte, breedgeschouderd en vastberaden van houding, met vaste tred en grove gelaatstrekken, een onbevangen en levendige blik, lichtvoetig ondanks een zekere zwaarlijvigheid en (laat het maar meteen gezegd zijn, ook al is het wat voorbarig) in alle opzichten een voortreffelijk persoon. Zijn kledij was die van een welgesteld heer die in de zomer op reis is, zo'n belachelijke bolhoed die aan zijn lelijkheid de naam 'dop' dankt, een veldkijker aan een riem en een dikke stok waarvan hij gebruik maakte om onder het lopen de braamstruiken weg te slaan wanneer ze hun takken vol vlijmscherpe nagels zo ver naar hem uitstrekten dat ze in zijn kleren klauwden.

Hij stond stil, en terwijl hij om zich heen de hele horizon afspeurde maakte hij een ongeduldige en onrustige indruk. Hij had er vast niet veel vertrouwen in dat hij de juiste route volgde en keek uit naar de een of andere passerende dorpling die hem de topografische informatie zou kunnen verschaffen om spoedig en zonder omwegen zijn bestemming te bereiken.

'Ik kan me toch niet vergissen,' mompelde hij. 'Ze hebben me verteld dat ik via de rij stenen de rivier over moest steken... Dat heb ik gedaan. Daarna moest ik recht doorlopen, steeds rechtdoor. Inderdaad, daar achter me ligt dat opmerkelijke stadje dat ik *Villafangosa* zou willen noemen vanwege de dikke laag modder die er in de straten en op de wegen ligt... Zodat ik dus hier rechtdoor moet, steeds rechtdoor... (ik hou van die zin, en als ik een wapenschild had zou ik het geen ander devies geven); ik moet naar de befaamde mijnen van Socartes.'

Na een flink stuk gelopen te hebben, voegde hij eraan toe:

'Ik ben verdwaald, ja, ik ben vast verdwaald... Wel, Teodoro Golfín, nou zie je het resultaat van je *rechtdoor, steeds rechtdoor*. Deze boerenpummels hier kennen de waarde van de woorden niet. Of ze hebben me voor de gek willen houden, of ze weten zelf niet waar de mijnen van Socartes zijn. Een grote mijnvestiging moet toch worden aangekondigd door gebouwen, schoorstenen, lawaai van transport, geloei van ovens, gehinnik van paarden, gedreun van machines, maar ik zie daar geen enkel spoor van en ik hoor niets... Het lijkt wel of ik in een woestijn zit... Wat een verlatenheid! Als ik in heksen geloofde zou ik denken dat mijn noodlot me deze avond de eer aandeed om kennis met hen te maken... Verduiveld! Zijn er op deze plek dan geen mensen?... Over een half uur verschijnt de maan al. Ja, loeder, het is jouw schuld dat ik verdwaald ben!... Wist ik maar waar ik was... Ach, wat maakt het ook uit!' Terwijl hij dat zei maakte hij het gebaar van de koene man die elk gevaar veracht. 'Golfín, jij die de hele wereld bereisd hebt, je laat je nu toch niet kennen?... Ja, de dorplingen hadden gelijk: rechtdoor, steeds rechtdoor. Die

universele wet van de voortbeweging kan op dit moment niet falen.'

En die drieste wet onverschrokken ten uitvoer brengend legde hij nog een kilometer af en volgde naar willekeur de paden die hij tegenkwam en die elkaar kruisten en duizenden bochten maakten, alsof ze hem voor de gek wilden houden en nog meer in verwarring brengen.

Hoe groot zijn vastbeslotenheid en moed ook waren, ten slotte moest hij halt houden. De paden die aanvankelijk stegen begonnen naar beneden te voeren en vertakten zich; en uiteindelijk liepen ze zo sterk naar beneden dat onze reiziger zich opeens op een steile helling bevond, die hij alleen maar had kunnen afdalen door zich naar beneden te laten rollen.

'Het is me wat moois!' riep hij uit, en glimlachend deed hij in die vervelende situatie een beroep op zijn goede humeur. 'Waar ben je nou beland, mijn beste Golfín? Dit lijkt wel een afgrond. Zie je daar beneden iets? Niets, helemaal niets... Maar er groeit geen gras meer, de grond is omgewoeld. Het is hier stenig en de aarde is onbegroeid, door ijzeroxyde gekleurd... Ik zit ongetwijfeld in het mijnengebied;... maar geen levende ziel, geen rokende schoorstenen, geen geluid, geen trein die in de verte ratelt, zelfs geen hond die blaft... Wat zal ik doen? Er is hier een pad dat weer naar boven gaat. Zal ik het volgen? Of zal ik op mijn schreden terugkeren? Teruggaan? Het idee! Of ik ben niet meer wie ik ben, of ik kom vanavond nog bij de mijnen van Socartes aan en omhels daar mijn geliefde broer. Rechtdoor, steeds rechtdoor.'

Hij deed een stap en zonk weg in de zachte, mulle aarde. 'Staan de zaken zo, mijnheer de planeet?... Wilt u me verslinden? Als die luie satelliet ons een beetje zou willen bijlichten dan konden u en ik elkaars gezicht zien... Daar beneden wacht ons waarachtig geen paradijs. Het lijkt wel de krater van een uitgedoofde vulkaan... Langs zo'n verrukkelijke afgrond moet je behoedzaam lopen. Wat is dat? O, een steen. Een prachtige zitplaats om een sigaar op te steken en de komst van de maan af te wachten.'

De verstandige Golfín ging rustig zitten, zoals hij ook tijdens een wandeling op een bank had kunnen doen; en hij maakte al aanstalten om te gaan roken toen hij een stem hoorde. Ja, het was ongetwijfeld een menselijke stem die in de verte te horen was, een aandoenlijk geweeklaag, of liever gezegd, een weemoedig gezang dat bestond uit één enkele zin, waarvan de laatste toon lang aanhield en steeds zachter klonk op de wijze die men in de muziek *morendo* noemt, en die ten slotte in de vredige stilte van de nacht wegstierf zonder dat het oor de laatste trilling kon opvangen.

'Zo,' zei de reiziger opgetogen, 'er zijn dus mensen. Dat is het gezang van een meisje; ja, het is een vrouwenstem, een prachtige stem. Ik hou van de volksmuziek van deze streek. Nu verstomt hij... Maar stil, hij zal zo wel opnieuw klinken... Ja, daar hoor ik hem weer. Wat een mooie stem, wat een ontroerende melodie! Je zou haast geloven dat ze uit de diepten der aarde opstijgt en dat mijnheer Golfín, de meest serieuze en minst bijgelovige mens ter wereld, nu te maken krijgt met elfen, watergeesten, gnomen, feeën en al dat aan hersenspansels ontsproten gespuis. Maar als mijn gehoor me niet bedriegt verwijderd de stem zich... De bekoorlijke zangeres gaat weg. Hé, meisje, wacht even, blijf staan!'

De stem die het gehoor van de verdwaalde man voor korte tijd betoverd had ging verloren in de onmetelijke duisternis, en na het geroep van Golfín stierf het gezang helemaal weg. Ongetwijfeld was de mysterieuze aardgeest die door het zingen van treurige liefdesliederen zijn onderaardse eenzaamheid trachtte te verdrijven geschrokken van die plotselinge verstoring door de mens en vluchtte hij diep de aarde in, waar, zuinig op hun glans, de edelstenen zich schuil houden.

‘Dit is een bovennatuurlijke toestand,’ mompelde Golfín, en hij vond dat hij niets beters kon doen dan zijn sigaar aansteken. ‘Maar het tij kan keren. Laten we afwachten en een sigaar roken. Ik ben wat begonnen door in mijn eentje te voet naar de mijnen te willen gaan. Mijn bagage zal er al wel zijn, wat op onweerlegbare wijze de voordelen van dat *rechtdoor, altijd rechtdoor* bewijst.’

Toen stak er een licht briesje op, en Teodoro meende in de diepte van het onbekende of vermoede ravijn dat hij voor zich had verre voetstappen te horen. Hij luisterde aandachtig, en even later was hij er zeker van dat daar iemand liep. Hij stond op en riep:

‘Meisje, man, of wie je ook bent! Kom je zo bij de mijnen van Socartes?’

Hij had de laatste woorden nog niet gezegd of er klonk woest geblaf van een hond, en daarna een mannenstem die zei:

‘Choto, Choto, kom hier!’

‘Hé daar!’ riep de reiziger. ‘Beste vriend, duivelse jongeman of wat je ook bent, hou die hond bij je, want ik ben een vredelievend mens!’

‘Choto, Choto!’

Golfín zag een grote zwarte hond op zich afkomen; maar na hem toegegromd te hebben keerde het dier op het -roepen van zijn baas terug. Op dat moment onderscheidde de reiziger een gestalte, een man die onbeweeglijk en uitdrukkingsloos als een stenen beeld tien el van hem vandaan stond, lager dan hij, op een dwarspad dat onregelmatig langs de hele helling liep. Golfín was hevig geïnteresseerd in dat pad en in die menselijke gestalte die daar was blijven staan, en blij naar de hemel kijkend riep hij uit:

‘God zij dank. Eindelijk komt die zottin tevoorschijn. Nu kunnen we tenminste zien waar we zijn. Ik had geen flauw idee dat dat pad zo dichtbij was. Pad?... Het is een heuse weg! Zeg jonge vriend, kunt u mij vertellen of ik hier in Socartes ben?’

‘Ja, mijnheer; dit zijn de mijnen al, hoewel we nog tamelijk ver van het gebouwencomplex zijn.’

De stem die dit vertelde was jeugdig en aangenaam, en hij had die sympathieke klankbuigingen die op welwillende hulpvaardigheid en voorkomendheid wijzen. De dokter was blij die stem te horen, en hij was nog blijer te zien hoe het zachte heldere licht zich over de voorheen donkere vlakken verspreidde en hemel en aarde opnieuw leven gaf, deze als het ware uit het niets tevoorschijn toverde.

‘*Fiat lux*,’ zei hij en begon aan de afdaling. ‘Het is alsof ik zojuist aan de oerchaos ontsnapt ben. We zijn weer in de werkelijkheid... Goed, jonge vriend; dank u voor de informatie die u me gegeven hebt en nog zult geven... Ik heb bij zonsondergang Villamojada verlaten. En daar zeiden ze tegen me: *rechtdoor, almaar rechtdoor*.’

‘Gaat u naar het gebouwencomplex?’ vroeg de mysterieuze jongeman terwijl hij roerloos en star bleef staan, zonder naar de dokter te kijken die nu vlak bij hem was.

‘Jazeker. Maar ik heb me ongetwijfeld in de weg vergist.’

‘Dit is niet de toegangsweg naar de mijnen. Die loopt via het bruggetje over de Rabagones, waar de weg en de spoorbaan worden aangelegd. Via die route was u in tien minuten bij de gebouwen geweest. Hierlangs doen we er langer over want het is nog tamelijk ver en de weg is heel slecht. We zijn hier in de verste uithoek van het ontginningsgebied, en we zullen een paar gangen en tunnels door moeten, trappen af, loopgraven door, opnieuw hellingen beklimmen en de glooiende vlakte afdalen; kortom, we moeten van het ene uiteinde van de mijnen van Socartes, dat hier is, naar het andere uiteinde waar de werkplaatsen, de ovens, de machines, het laboratorium en de kantoren zijn.’

‘Dan heb ik dus inderdaad een kleine omweg gemaakt,’ zei Golfín lachend.

‘Ik wil u graag de weg wijzen, want ik ken dit gebied door en door.’

Golfín, wiens voeten in de aarde wegzakten en die hier uitgled en daar wankelde, belandde ten slotte op de veilige bodem van het pad, en het eerste wat hij deed was de vriendelijke jongen opnemen. Even bleef de dokter stomverbaasd staan. ‘U...’ mompelde hij.

‘Ja, ik ben blind, mijnheer,’ vulde de jongen aan. ‘Maar zonder te kunnen zien weet ik het mijnencomplex van begin tot eind te doorkruisen. De stok die ik bij me heb voorkomt dat ik struikel, en Choto vergezelt me altijd wanneer Nela, mijn blindengeleidster, dat niet doet. Dus volgt u me maar en laat u meevoeren.’

II Geleid

‘Blind vanaf uw geboorte?’ vroeg Golfín met een levendige belangstelling die niet enkel voortkwam uit medelijden.

‘Ja, mijnheer, vanaf mijn geboorte,’ antwoordde de blinde spontaan. ‘Ik ken de wereld alleen maar door mijn denkvermogen, mijn tastzin en mijn gehoor. Ik ben gaan begrijpen dat het wonderbaarlijkste deel van het universum dat gedeelte is dat mij ontzegd is. Ik weet dat de ogen van de anderen niet zoals die van mij zijn, maar dat zij daarmee de dingen werkelijk kennen; die gave lijkt me zo buitengewoon dat ik zelfs niet begrijp dat het mogelijk is haar te bezitten.’

‘Wie weet...’ gaf Teodoro te kennen. ‘Maar wat zie ik daar, mijn beste vriend? Wat is dat voor een verbazingwekkend schouwspel?’

De reiziger, die samen met zijn gids enkele passen had gedaan, bleef staan, verrast door het fantastische aanblik die zijn ogen geboden werd. Hij bevond zich op een diepgelegen plek, gelijkend op de krater van een vulkaan, met onregelmatige bodem en nog onregelmatiger wanden. Tegen de randen en in het midden van de enorme kookpot, die des te indrukwekkender leek door het bedrieglijke clair-obscur van de nacht, verrezen kolossale gestalten, vervormde mensen, gevallen monsters met de benen in de lucht, enorme uitgestoken armen en afgeknotte voeten, verspreide figuren zoals die welke de grillig bewegende wolken aan de hemel vormen; maar dan stilstaand, roerloos, verstart. Ze hadden de kleur van mummies, een aardkleur die naar rood neigde; hun houding was die van iemand die tijdens een heftige beweging door de dood werd verrast meteen versteende. Het leek een tot steen geworden orgie van reusachtige demonen; hun klauwende handen en de spottende bewegingen van hun vervormde hoofden waren even onveranderlijk als een sculptuur. De stilte die de zogenaamde krater vulde was beangstigend. Je zou geloven dat duizenden loeiende stemmen eveneens versteend waren, en dat al eeuwenlang.

‘Waar zijn we terechtgekomen, beste vriend?’ vroeg Golfín. ‘Dit is een nachtmerrie.’

‘Dit deel van de mijn heet La Terrible,’ antwoordde de blinde, onverschillig voor de verbijstering van zijn metgezel. ‘Er is tot twee jaar geleden, toen de ader uitgeput raakte, naar erts gegraven. Tegenwoordig wordt er gewerkt in andere, hoger gelegen zones. Wat u zo wonderlijk vindt zijn de steenklompen van zogeheten mergel en hardgeworden ijzerhoudende leem die zijn overgebleven nadat alle erts gedolven was. Ze zeggen dat het er fantastisch uitziet, vooral bij maanlicht. Daar begrijp ik allemaal niets van.’

‘Inderdaad, een verbazingwekkend schouwspel,’ zei de vreemdeling, die bleef staan om het te bekijken, ‘maar ik vindt het eerder angstaanjagend dan mooi, want ik associeer het met zenuwpijn. Weet u hoe het op mij overkomt? Alsof ik een reis maak door het binnenste van een hersenpan die belaagd wordt door hevige migraine. Deze figuren lijken op wat men waarneemt als men hoofdpijn heeft, vermengd met de afschrikwekkende gedaanten en schaduwbeelden die bij koorts horen.’

‘Choto, Choto, hier!’ zei de blinde. U moet nu heel goed opletten, mijnheer, want we gaan een mijngang in.’

Golfín zag inderdaad dat de blinde met zijn stok de grond aftastte en naar een smalle ingang liep die werd omlijst door drie dikke balken.

De hond ging het eerst naar binnen en besnuffelde de zwarte holte. De blinde volgde hem met de onverschrokkenheid van iemand die in eeuwig duister woont. Teodoro liep

achter hem, niet zonder een zekere instinctieve weerzin te voelen tegen dit ongevraagde uitstapje onder de aarde.

'Het is verbazingwekkend,' merkte hij op, 'dat u hier zonder te struikelen kunt rondlopen.'

'Ik ben hier opgegroeid,' antwoordde de jongeman, 'en ik ken dit soort plekken als mijn broekzak. Het is hier koud: doe iets aan als u iets bij u heeft. Het zal niet lang meer duren voor we eruit zijn.'

Hij betastte met zijn rechterhand de wand, die uit verticale balken bestond. Daarna zei hij: 'Pas op dat u niet struikelt over de rails op de grond. Hier wordt het erts naar boven gehaald. Hebt u het koud?'

'Zeg eens, beste vriend,' vroeg de dokter vrolijk. 'Weet u wel zeker dat de aarde ons niet heeft opgeslokt? Deze gang is een slokdarm. We zijn arme beestjes die zijn terechtgekomen in de maag van een enorme insekteneter. Zeg eens, jongeman, maakt u vaak van dit soort leuke uitstapjes?'

'Ik wandel hier vaak en op de gekste tijden, en het bevalt me uitstekend. We zijn nu in het droogste gedeelte. Dit is puur zand... En nu duikt het gesteente weer op... Hier sijpelt zwavelhoudend water door; hier is een aardlaag met versteende schelpen... Ook zult u lagen leisteen zien: die noemen ze schieferstenen... Hoort u de pad kwaken? We zijn dicht bij de uitgang. Daar zoekt die lulak elke avond zijn plekje. Ik ken hem: hij heeft een hese en bedaarde stem.'

'Wie, de pad?'

'Ja, mijnheer. We zijn bijna aan het einde.'

'Inderdaad; daarginds zie ik zoiets als een oog dat ons aankijkt. Het is het licht van de andere opening.'

Toen ze buiten kwamen was het eerste dat de dokter trof het weemoedige gezang dat hij al eerder gehoord had. Ook de blinde hoorde het; hij draaide zich plotseling om en zei met een glimlach van genot en trots:

'Hooft u haar?'

'Ik heb die stem al eerder gehoord en hij beviel me bijzonder. Wie is de zangeres?...'

In plaats van te antwoorden bleef de blinde staan en riep uit volle borst tegen de wind in:

'Nela!... Nela!'

Echo's, sommige van nabij, andere van ver, herhaalden die naam. De blinde zette zijn handen als een toeter aan zijn mond en riep:

'Blijf daar, ik kom naar jou toe. Wacht op me bij de smidse... bij de smidse!'

Daarna wendde hij zich tot de dokter en zei:

'Nela is een meisje dat me vergezelt, ze is mijn blindengeleidster. Toen het donker werd zijn we samen teruggelopen van de grote weide, want het begon een beetje fris te worden. Omdat mijn vader me verboden heeft 's avonds zonder jas rond te lopen, ben ik in de hut van Remolinos gaan zitten terwijl Nela bij mij thuis mijn jas is gaan halen. Toen ik een tijdje in de hut zat schoot me te binnen dat er thuis een vriend op me zat te wachten; ik had niet meer het geduld om op Nela te wachten en ben met Choto vertrokken. Ik liep juist langs La Terrible, toen ik u tegenkwam... We zijn zo bij de smidse. Daar gaan onze wegen uiteen, want mijn vader wordt boos als ik laat thuis kom. Nela zal tot de kantoorgebouwen met u meelopen.'

'Hartelijk dank, beste vriend.'

De tunnel had hen naar een tweede plek gevoerd die er nog merkwaardiger uitzag dan de vorige. Het was een diepe kloof in het terrein, precies zoals die bij een aardbeving

ontstaan; maar hij was niet ontstaan door de heftige schokken van onze planeet maar door het vlijtige houweel van de mijnwerker. Het leek de binnenkant van een groot scheepswrak, dat op het strand lag en door de golven in het midden was gebroken en in een stompe hoek was gebogen. Je kon zelfs de ontvleesde ribben zien, waarvan de punten in een onregelmatige rij aan een van de zijkanten oprezen. In de buikachtige holte waren grote stenen te onderscheiden, als overblijfselen van een door de golven weggespoelde lading; en het suggestieve lichteffect van de maan was zo groot, dat Golfín temidden van talloze resten scheepsgerei lijken zag die door de vissen half verzwolgen waren, mummies, skeletten, alles dood, slapend, half vergaan en in diepe rust, alsof het wrak al eeuwenlang in dit immense zeegraf lag.

De illusie werd compleet toen Golfín het geluid van water hoorde, als het klotsen van kalme golven die spelen in de holten van een rots of tegen het skelet van een gestrand schip slaan.

‘Hier is water,’ zei hij tegen zijn metgezel.

‘Dat geluid dat u hoort,’ antwoordde de blinde terwijl hij stilhield, ‘en dat doet denken aan... Hoe zal ik het zeggen? Doet het u niet denken aan gegorgel, het geluid dat we maken als we onze keel spoelen?’

‘Precies. En waar is die mondvul water? Is het een beek die hier ergens stroomt?’

‘Nee, mijnheer. Hier links is een heuvel. Daarachter gaapt een grote rots, een afgrond, een ravijn waarvan niemand weet hoe diep het is. Het heet La Trascava. Sommigen denken dat het bij Ficóbriga in de zee uitkomt. Anderen zeggen dat er op de bodem een rivier stroomt die alsmaar ronddraait en rondkolkt, als een rad, zonder eruit te kunnen. Ik stel het me voor als een soort molen. Ze zeggen dat daar beneden een luchtstroom is die uit het binnenste van de aarde komt, zoals wanneer we fluiten, en dat die luchtstroom in botsing komt met het stromende water, waardoor ze ruzie krijgen en met elkaar slaags raken; en ziedend van woede produceren ze dat borrelende geluid dat wij hier horen.’

‘En is er nooit iemand in dat ravijn afgedaald?’

‘Je kunt er maar op één manier in afdalen.’

‘Hoe dan?’

‘Door je erin te storten. Degenen die zich erin hebben gewaagd zijn nooit teruggekeerd, en dat is jammer want ze hadden ons kunnen vertellen wat daar beneden aan de hand is. De ingang van die grot bevindt zich tamelijk ver van ons, maar toen de mijnwerkers twee jaar geleden hier aan het graven waren ontdekten ze een spleet in de rots waardoor je hetzelfde geborrel hoort als door de grote opening. Die spleet staat waarschijnlijk in verbinding met inwendige gangen, waar de luchtstroom opstijgt en het water naar beneden stroomt. Overdag kunt u het heel goed zien, want je hoeft maar een stukje over de stenen aan de linkerkant omhoog te klimmen om er te komen. Er is een comfortabel plekje om te zitten. Sommige mensen zijn bang om zo dichtbij te komen; maar Nela en ik gaan er vaak zitten om te horen hoe de stem uit de afgrond weergalmt. Het is werkelijk alsof hij ons iets in het oor fluistert, mijnheer. Nela zweert dat ze woorden hoort, dat zij ze duidelijk kan onderscheiden. Ik heb eerlijk gezegd nog nooit woorden gehoord, wel een soort gemurmur als een monoloog of overpeinzing, dat nu eens treurig en dan weer vrolijk klinkt en zelfs woedend of spottend.’

‘Nou, ik hoor alleen maar gegorgel,’ zei de dokter lachend.

‘Hiervandaan klinkt het zo... Maar laten we opschieten, want het is al laat. Bereidt u zich alvast maar voor op de volgende gang.’

‘Nog een?’

‘Jazeker, mijnheer. En die gang splitst zich in het midden in tweeën. Vervolgens is er

een labyrint van gangen naar alle kanten, want ze zijn hier begonnen met graven maar hebben daarna het bijltje erbij neergegooid, en alles ligt er nu verlaten bij. Vooruit, Choto.'

Choto kroop als een fret die een konijn achterna zit een gat in, gevolgd door de dokter en zijn gids, die met zijn stok de bochtige, smalle en duistere weg aftastte. Een verfijndere en subtielere tastzin, die van de menselijke huid overliep in een gevoelloos stuk hout, was niet denkbaar. De weg beschreef eerst een bocht; daarna kwamen er alsmaar hoeken, en steeds liepen ze tussen twee wanden van vochtige en half verrotte balken door.

'Weet u waar dit me aan doet denken?' zei de dokter, die gemerkt had dat zijn gids van vergelijkingen hield. 'Dit doet me denken aan de gedachtengang van een pervers mens. Dit is de uitbeelding van de kwade geest die zijn geweten onderzoekt en zichzelf in al zijn lelijkheid ziet.'

Golfín had het idee dat hij zich in voor de blinde weinig begrijpelijke taal had uitgedrukt; maar deze bewees hem het tegendeel want hij zei:

'Voor wie het mij onbekende rijk van het licht kent moeten deze gangen somber zijn, maar ik, die in de duisternis leef, voel hier een zekere verwantschap tussen de aarde en mijn eigen wezen. Ik loop hier zoals u over de breedste straat. Als het niet af en toe wat benauwd en vochtig was, zou ik deze onderaardse plekken verkiezen boven alle andere plekken die ik ken.

'Dat is het idee van de meditatie.'

'Ik voel in mijn brein een gang, een holte als deze waar ik doorheen loop; en daardoor stromen mijn gedachten en ontwikkelen zich op een fantastische manier.'

'O, wat een jammerlijk gemis nooit het blauwe gewelf van de hemel op klaarlichte dag te hebben aanschouwd!' riep de dokter volkomen spontaan uit. 'Zeg me eens, die gang waarin uw gedachten zich zo fantastisch ontwikkelen, komt daar nooit een einde aan?'

'Ja, we zijn zo buiten. U zegt dat het hemelgewelf?... Ach! Ik stel me voor dat het een harmonieuze stolp is die we met onze handen lijken te kunnen aanraken zonder dat dat ooit echt lukt.'

Terwijl hij dat zei kwamen ze buiten. Golfín ademde met volle teugen, als iemand die zojuist van een zware last bevrijd is, en hij riep met een blik naar de hemel:

'Godzijdank zie ik jullie weer, sterretjes aan het Wrmament! Nooit hebben jullie me mooier geleken dan op dit ogenblik.'

'Onderweg,' zei de blinde terwijl hij zijn hand uitstak en een steen liet zien, 'heb ik dit stuk gekristalliseerde kalksteen meegenomen. Vindt u ze niet prachtig, die kleine kristallen die zo mooi geciseleerd aanvoelen en zo fijn en stevig tegen elkaar zijn geplakt? Ik in ieder geval wel.'

Terwijl hij dat zei verpulverde hij de kristallen.

'Beste vriend,' zei Golfín bewogen en spijtig, 'het is werkelijk jammer dat u niet kunt weten dat deze steen de aandacht van de mens niet waard is zolang er boven onze hoofden een oneindige schare prachtige lichtjes hangt die het hemelgewelf bevolkt.'

De blinde wendde zijn gezicht naar boven en zei dieptreurig:

'Is het waar dat jullie bestaan, sterren?'

'God is oneindig groot en barmhartig,' merkte Golfín op en legde zijn hand op de schouder van zijn metgezel. 'Wie weet, wie weet, mijn vriend!... We hebben altijd al heel zeldzame dingen zien gebeuren en zien dat nog elke dag.'

Terwijl hij dat zei bekeek hij de jongen van dichtbij en probeerde in het spaarzame licht van de nacht zijn pupillen te bestuderen. Met starende en lege blik wendde de blinde zijn gezicht glimlachend in de richting waaruit de stem van de dokter kwam.

'Ik heb geen hoop,' mompelde hij.

Ze waren bij een open ruimte aangekomen. De maan, steeds helderder, verlichtte golvende weilanden en uitgestrekte taluds die deden denken aan de walmuren van reusachtige vestingen. Links zag de dokter halverwege de heuvel aan dezelfde kant een groepje witte huizen.

'Hier links,' zei de blinde, 'is mijn huis. Daarboven... Die drie huizen is alles wat nog resteert van Aldeacorba de Suso, weet u; de rest is in de loop der tijd onteigend om ontgonnen te worden; de grond is hier één klomp zinkgalmei... Onze ouders woonden op honderden miljoenen zonder het te weten.'

Terwijl hij dat vertelde kwam er een meisje naar hen toegerend, een klein meisje, met lichte tred en iel van postuur.

'Nela, Nela,' zei de blinde, 'breng je mijn jas?'

'Hier,' antwoordde het meisje, en ze sloeg hem een schoudermantel om.

'Is zij het meisje dat zong?... Weet je dat je een prachtige stem hebt?'

'O ja!' riep de blinde uit en zei met oprechte trots: 'Ze zingt fantastisch. Maar nu moet je deze heer naar het kantoor brengen, Mariquilla. Ik ga naar huis. Ik hoor mijn vaders stem al, hij komt naar beneden om me halen. Hij zal me vast een standje geven... Ja, ik kom! Ik kom al!'

'Ga maar gauw naar binnen, vriend,' zei Golfín en gaf hem een hand. 'Het is fris en dat is misschien niet goed voor u. Hartelijk dank voor uw gezelschap. Ik hoop dat we vrienden worden, want ik blijf hier nog een tijdje... Ik ben een broer van Carlos Golfín, de mijnningenieur.'

'Oh, zo. Don Carlos is een goede vriend van ons; hij zit al sinds gisteren op u te wachten.'

'Ik ben vanmiddag met de trein aangekomen in Villamojada, en daar vertelden ze me dat Socartes vlakbij was en dat ik het makkelijk kon lopen. Omdat ik graag het landschap bekijk en van beweging houd, besloot ik dat te doen en mijn bagage met een kar te laten brengen. U ziet wel hoe dom ik verwaald ben... Maar elk kwaad heeft ook zijn goede kant... Ik heb u leren kennen en we zullen vrienden worden, misschien wel heel goede vrienden... Wel, tot ziens; ga maar vlug naar huis, want de septemberkou is niet gezond. Deze jongedame Nela wil wel zo goed zijn met me mee te gaan.'

'Van hier naar het kantoor is het maar een kwartier lopen... het stelt niets voor. Pas op dat u niet over de rails struikelt; en pas op bij het afdalen. Ze laten vaak de lorries op de spoorbaan staan... en door de nattigheid is de grond spekglad... Dag mijnheer en beste vriend. Welterusten.'

Hij beklom een steile, in de grond uitgehouwen trap waarvan de treden met balken verstevigd waren. Golfín vervolgde zijn weg, met Nela als gids. Zou het de moeite waard zijn een apart hoofdstuk aan hun gesprek te wijden? Ik zal het u in ieder geval laten horen.